

Аранђел Смиљанић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

**ДУБРОВАЧКО ПИСМО КРАЉУ СТЕФАНУ ОСТОЈИ
ПОВОДОМ ПРОБЛЕМА СА ЗИМОВАЊЕМ ВЛАХА НА
ЊИХОВОЈ ТЕРИТОРИЈИ**

1399, 27. октобар

Сажетак: Дубровчани су у писму краљу Остоји одговорили да његови власи не могу више зимовати на оној земљи како су то чинили раније. Објаснили су му да је то сада њихова земља, коју су подијелили и дали својим властелинима. Истицали су како по дубровачким законима не могу натјерати своју властелу да било кога другог пусте да зимују на земљи над којом сада они имају власништво. Оставили су извјесну наду кроз могућност да неки од њихових властелина својом вољом то допусти. На крају су изразили наду да им краљ Остоја због тога неће замјерити, јер би свака друга одлука била противна њиховим законима. Овом дубровачком писму претходило је краљево писмо, које није сачувано.

Кључне ријечи: Дубровчани, писмо, краљ Остоја, зимовање, власи, властела, земља, штета.

Краљ Стефан Остоја је, повељом од 15. јануара 1399. године, дао Дубровчанима у *вјечну баштину и племенито* Сланско приморје, прецизније села од Курила (данас Петрово Село) до Стона. Том приликом Дубровчани су заузврат дали краљу и војводи Хрвоју Вукчићу Хрватинићу наслеђено племство и по једну кућу у свом граду у вриједности од 1.500 дуката. Међутим, било је и незадовољних, а један од таквих био је војвода Радич Санковић. Он је сматрао да је тиме био неправедно заобиђен, те није скривао срџбу према Дубровчанима. Она је примјетна у његовој преписци са Општином у прољеће 1399. године. До краја љета неспоразуми су били отклоњени, што је резултирало војводином

* Ел. пошта: arandjel.smiljanic@ff.unibl.org

повељом, од 25. августа, о уступању његовог села Лисац у Приморју¹. Иако су Дубровчани били у добрим односима са краљем Остојом, појава краљевог писма у Дубровнику поводом дозволе за зимовање његових влаха на општинској територији сугерише да сва питања нису била ријешена. Дубровачки одговор био је резолутан – краљеви власи не могу боравити током зиме на њиховој територији. Очигледно је да су они у ранијим годинама увијек ту зимовали. Могућност за то и даље је постојала, али је било неопходно да дубровачки властелини, којима су сада припадали посједи између Курила и Стона, то дозволе. Како изостаје даља преписка о томе, чини се да су Дубровчани истрајали у своме, док краљ није имао друге могућности него да то прихвати. При томе се свакако могао руководити својим интересима, у којима су добри односи са Дубровником били много важнији од интереса његових влаха.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 16, 18–21, 26; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 127–133, 430; С. Мишић, *Повеља војводе Радича Санковића Дубровнику*, ССА 6 (2007) 183–199; Р. Михаљчић, *Повеља Стефана Остоје Дубровчанима*, ГПБ 1 (2008) 123–135; А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом продаје Приморја*, ГПБ 7 (2014) 9–14; исти, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу*, ГПБ 9 (2016) 15–19; исти, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом тражења позајмице*, ГПБ 10 (2017) 91–98.

Литература: G. Čremošnik, *Prodaja bosanskog Primorja Dubrovniku god. 1399 i kralj Ostoja*, GZM 40 (1928) 109–126; В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 361; Ј. Мијушковић, *Хумска властeosка породица Санковићи*, ИЧ 11 (1960) 17–54; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 186.

Опис писма и ранија издања

Оригинално писмо које су Дубровчани, 27. октобра 1399, упутили краљу Стефану Остоји није сачувано. Срећом сачуван је његов препис у књизи Руска Христифоровића и налази се на 22. листу. Почиње знаком крста, а завршава се латинским датирањем. Читљив је и добро очуван, са подједнаким размаком између редова, које одступа у доњем дијелу преписа, гдје је размак нешто већи.

¹ Дубровчани су за ово село платили одговарајуће обештећење. Видјети више у С. Мишић, *Повеља војводе Радича Санковића Дубровнику*, ССА 6 (2007) 183–199; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranic Kosača*, 105.

Дубровачко писмо краљу Стефану Остоји од 27. октобра 1399. досад је објављено два пута: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 26; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 430.

*Текст писма***

+ ПрѣсвѣтломѢ и прѣвисокомѢ г[оспо]д[и]нѢ СтефанѢ Остои по м(и)л(о)сти в[о]жикѢ краљу |2| СрѣвљкѢ(Ѣ) Боснѣ и к томѢ² вѢд[Ѣ] владѢцагѢ³ гр[а]да ДѢровника кнеза и вѢд[Ѣ] вѢсе |3| вѢп'кине смер(е)но поклонѢникѢ. ЛиствѢ краљкѢства ти примисмо |4| Ѣ коѢм(Ѣ) ваша м(и)л(о)ствѢ к⁴ намѢ писашѢ за влахѢ за Бранка и за Влатка да зимѢю |5| гдѢ сѢ прѣво зимовали за сѢи гвдищѢ⁵. Я сѢди г[оспо]д[и]не вѢнои цю к намѢ Б(о)гѢ и |6| краљкѢство ти дало вѢнеи землкѢ ми кѢмо раздѢлили нашѢмѢ властелем(Ѣ) |7| да вѢндѢ кс(тѢ) мало данок по коматѢкию вѢсакомѢ. И вѢни пакѢ⁶ дали сѢ |8| поставивѢ своѢ люди⁷ вола два како кѢ⁸ тко іаки да вѢрѢ а вѢни власи вѢде |9| тѢзѢ попашѢ имѢ тѢ⁹ Ѣчин[и]ти¹⁰ и цѢтѢ т(Ѣ)рѢ¹¹ кѢ в(и)ти вѢсакои часѢ рѢчь. Я пакѢ |10| поколѢсмо¹² раздѢлили по наших(Ѣ) законѢх[Ѣ] не моремо¹³ Ѣсиловать вѢних(Ѣ) коимѢ к |11| дано тко не би¹⁴ хѢтиль¹⁵ своѢмѢ воломѢ прѢпѢст(и)ти¹⁶ их(Ѣ)¹⁷. Зато¹⁸ многѢ¹⁹

** Редакција издања текста и превода: Т. Суботин Голубовић.

² М. Пуцић: к томѢ.

³ М. Пуцић и Љ. Стојановић: владѢцаго.

⁴ М. Пуцић: кѢ.

⁵ М. Пуцић и Љ. Стојановић: годищѢ.

⁶ М. Пуцић: пачѢ.

⁷ М. Пуцић: люде.

⁸ Ова ријеч недостаје у Пуцићевом издању.

⁹ М. Пуцић: тѢ имѢ.

¹⁰ М. Пуцић: ѢчинитѢ.

¹¹ М. Пуцић: терѢ.

¹² М. Пуцић и Љ. Стојановић: поколѢ смо.

¹³ М. Пуцић: неморемо.

¹⁴ М. Пуцић: неби.

¹⁵ Љ. Стојановић: хѢтиль.

¹⁶ М. Пуцић: прѢпѢститѢ.

¹⁷ Љ. Стојановић: прѢпѢститихѢ.

¹⁸ М. Пуцић: За то.

¹⁹ М. Пуцић: много.

смер(е)но²⁰ |12| молимо краљкѣство ти немои ни за зло видѣтъ този не
могосмо²¹ ѣчин(и)ти |13| за ѣзрокъ више реч(е)нни²².

Испод текста преписа писма налази се латински писан датум: ad
XXVII octubro 1399.

Превод

Пресвјетломе и превисокоме господину Стефану Остоји, по милости божијој краљу Србима, Босни и другима од владајућег кнеза града Дубровника и од све Општине смјеран наклон. Примили смо писмо твог краљевства, у коме ваша милост пише нама за влахе Бранка и Влатка да зимују и ове године тамо гдје су и раније зимовали. А сада смо господине, оне земље које нам је дао Бог и твоје краљевство, раздијелили нашој властели, те је свакоме дат по мали комад. И они су, пак, поставили своје људе са по два вола да ору колико је ко у снази. А они власи су им кроз попашу учинили штету, иако су дали часну ријеч да неће то учинити. А ми, пошто смо раздијелили (земљу), према нашим законима не можемо присилити оне којима је дата (земља), осим ако их неко не би својом вољом пропустио. Због тога смјерно молимо краљевство ти, немој нам узети за зло што то не могосмо учинити због раније поменутог разлога.

Дана 27. октобра 1399.

Дипломатичке особености писма

Писмо које су Дубровчани крајем октобра 1399. упутили краљу Стефану Остоји почиње симболичком инвокацијом у виду знака крста. Након тога слиједи инскрипција (адреса), са атрибутима *пресвјетломе* и *превисокоме*. На њу се наставља интитуалција и уобичајена салутација. И по томе се може видјети колико су поштовање власти Општине имале према босанском владару, те су настојали очувати што боље односе са њим. Потом су Дубровчани прешли на експозицију, из које сазнајемо за краљево писмо упућено у град подно Срђа. Оно је садржало конкретан проблем, који је и био разлог за ову преписку. Међутим, власти Општине одбиле су могућност да његови власи зимују на њиховој територији, што

²⁰ М. Пуцић: *смирено*; Љ. Стојановић: *многосмерно*.

²¹ М. Пуцић: *немогосмо*; Љ. Стојановић: *не могосмо*.

²² М. Пуцић: *вишеречени*.

су чинили претходних година док је та територија била у саставу Босне. Истицали су да то није могуће према њиховим законима. Поменули су и штету коју су краљеви власи начинили приликом напасања стоке. При крају писма изразили су могућност да неки од њихових властелина то дозволе. Писмо су завршили молећи краља Остоју да им не замјери због одлуке коју су донијели. Примјетно је да на крају недостају љубазне ријечи и низ атрибута који би били упућени краљу, што би могло да наговијести извјесно незадовољство дубровачких власти због проблема који су се појавили у међусобним односима.

Литература: Ст. Станојевић, *Студије о српској дипломатици* (I Инвокација, 68–113; II Интитулација, 110–162; III Инскрипција, 163–199; IV Салутација, 200–209; VIII Експозиција, 39–61).

Установе и важнији термини

Попаша, 9 – термин који означава штету коју је благо²³ починило пашом на туђем посједу. Онај који је био крив за штету, плаћао би власнику посједа одштету.

Литература: V. Маџурајић, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, Zagreb 1908–1922, 1003.

Просопографски подаци

У претходном броју *Старог српског архива* већ је објашњена личност из овог документа: **краљ Стефан Остоја** (ССА 2, 190).

Власи Бранко и Влатко, 4 – особе чија се имена биљеже само у овом дубровачком писму.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски I*; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I/1–2*.

²³ И данас у већини области у којима живе Срби, умјесто тремина „стока“ користи се термин „благо“.

Arandjel Smiljanić

Université à Banja Luka

Faculté de philosophie

Programme d'étude de l'histoire

**LETTRE DE DUBROVNIK AU ROI STEFAN OSTOJA À
L'OCCASION DE PROBLÈME D'HIVERNAGE DES VALAQUES
SUR LEUR TERRITOIRE**

1399, le 27 octobre

Résumé

Vers la fin d'octobre 1399, les Ragusains ont écrit au roi Stefan Ostoja à l'occasion de problème d'hivernage de ses Valaques sur leur territoire. Cette lettre a été précédée d'une lettre du roi dans laquelle celui-ci a demandé aux autorités de la Commune une solution de ce problème. Il s'agissait du territoire situé entre Kurila et Ston que le roi avait été vendu aux Ragusains au début de cet année. Ils l'ont ensuite divisé en biens qu'ils avaient donnés à leurs nobles. En respectant leurs lois, les Ragusains ont souligné que les Valaques du roine pouvaient plus passer l'hiver sur ce territoire, à moins que l'autorisation leurs aient donnée par les certains nobles, les propriétaires de la terre. Ils achevaient la lettre par la sollicitation au roi de ne leur en veuille pas pour une telle décision. Et afin de se justifier, ils soulignaient non seulement leurs lois, mais aussi des dommages qui leur ont été causés par les Valaques du roi au cours des semaines précédentes.

Mots-clés: Ragusains, lettre, roi Ostoja, l'hivernage, Valaques, nobles, terre, dommage